

Finanspolitiska rådets rapport 2022

@finpolradet
www.fpr.se

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Snabba scenförändringar och stor osäkerhet

- Politiken har spelat en avgörande roll för att hantera pandemin; vaccinerings och ekonomiska åtgärder
- Stark återhämtning i produktion, sysselsättning och drabbade branscher, men fortsatt hög arbetslöshet bland lågutbildade och utrikesfödda
- Krig med upprustning. Störningar i handel och tillväxt; nedrevideringar
- Hög inflation, risk för kraftiga räntehöjningar och finansiella problem
- Goda offentliga finanser en trygghet

Överskottsmålet nås inte

- Sparandet 2022 nästan 1 procentenhet lägre än överskottsmålet trots en ekonomi i balans
 - Gäller BP22, oppositionens förslag som blev riksdagsbeslut och VP22
- Regeringen anför stabiliseringspoliska skäl, men ekonomin är i balans
- Hög arbetslöshet för utsatta grupper; kan inte lösas med allmänt högre efterfrågan

Budgeteringsmarginalen är negativ

- Dramatiska höjningar av utgiftstaken var motiverade 2020-2022, men viktigt att komma tillbaka
- Utgiftstaket 2023 är oförändrat, men riskerar att överskridas
- Budgeteringsmarginalen -7 mdkr 2023 i VP22; borde varit $+23$ mdkr (1,5% av takbegränsade utgifter)
- Regeringen borde ha diskuterat omfattning och inriktning på utgiftsminskningar i VP22

Budgetprocessen försvagas

- Förslag med varaktiga budgeteffekter bör lämnas i budgetpropositionerna
- Akut ökade försvarsanslag är ett rimligt undantag, detsamma gäller knappast t.ex. garantitillägget
- Respektera budgetprocessens riktlinjer – återhållsamhet med ändringsbudgetar, extra ändringsbudgetar och utskottsinitiativ
- Riktlinjerna finns av ett skäl – en splittrad process riskerar att bli en svag process med brist på helhetssyn och prioriteringar

Avvikelserna från ramverket inger oro

- Överskotts målet nås inte
- Budgeteringsmarginalen negativ – taket riskerar att spricka
- Många undantag från normal budgetprocess

Har respekten för ramverket minskat?

Reformer som påverkar äldres sysselsättning kan få stor betydelse för offentliga finanser

- En riktålder inom pensionssystemet väntas öka sysselsättningen men det är osäkert hur stort genomslaget blir
- Flera förändringar har vidtagits inom sjukförsäkringen vilka sammantaget kan minska sysselsättningen, i synnerhet bland äldre
- Beräkningar pekar på potentiellt stora effekter
 - En långsammare ökning av utträdesåldern och fler sjukersatta kan öka den offentliga skuldsättningen med 5 respektive 15 procent av BNP under de kommande 20 åren

Viktigt med regelbunden uppföljning av reformer

- Reformerna bör regelbundet följas upp och kompletteras med politik som främjar ett långt arbetsliv
- Åtgärder som kan ha negativa effekter på sysselsättningen bör ta avstamp i empiriska erfarenheter, rimliga antaganden och goda säkerhetsmarginaler
- Annars stor risk att andra viktiga offentliga åtgärder framöver trängas undan

Behovet av offentliga klimatpolitiska åtgärder oklart

- Röster har höjts för att ändra det finanspolitiska ramverket i förtid för att skapa utrymme för offentliga insatser i klimatomställningen
- En samlad bedömning av hur stora offentliga medel som behövs för att nå klimatmålen och anpassa samhället till klimatförändringarna har saknats
- En sådan bedömning bör baseras på en analys av:
 - hur stor utsläppsminskning Sverige ska åta sig och på vilken tidshorisont
 - hur beslutade utsläppsmål ska nås och hur samhället bör anpassas till klimatförändringarna
 - om offentliga eller privata medel ska användas
 - om offentliga insatser ska finansieras med ökad skuldsättning, högre skatter eller lägre utgifter på annat

Bedömningar tyder på 25–45 mdkr per år

- Befintliga bedömningar pekar på ett behov av offentligt finansierade åtgärder på 25–45 mdkr per år under de närmaste decennierna
 - Utöver ev. klimatrelaterade investeringar på ca 60 mdkr i den tolvåriga infrastrukturplanen
- Näringslivet efterfrågar framför allt effektivare tillståndprocesser, stabila spelregler och nationell samordning snarare än ytterligare stöd
- Osäkerheten är stor och mer analys behövs
 - Oklart om samtliga åtgärder realiseras
 - Det saknas kunskap om behovet av offentliga medel på flera områden, t.ex. till klimatanpassning
 - Takten i klimatomställningen kan behöva öka

Förtida översyn kräver starka argument

- Många har argumenterat för ett nytt ramverk. Ordning finns, 2027 nästa tidpunkt.
- Tröskeln för förtida förändring bör vara hög; nya starka argument krävs
- Olika skäl har anförts;
 - stabiliseringspolitiken begränsas
 - lägre räntor talar för att låna mer
 - behoven av välfärd, polis och nu försvar borde ha företräde och
 - klimatomställningen kräver mer
- Argumenten övertygar i huvudsak inte

De stabiliseringspolitiska spelreglerna har fungerat

- Ramverket står inte i vägen för en aktiv finanspolitik över konjunkturcykeln – pandemipolitiken det bästa exemplet
- Billigare att låna med låga räntor. Men Sverige har finansiella tillgångar. Räntorna är inte heller så låga i förhållande till när ramverket lades fast
- Inga tydliga tecken på att de offentliga investeringarna är låga eller att de ska ha hämmats av ramverket

Varaktiga ambitionshöjningar bör inte lånefinansieras

- Många områden anförs i debatten – polis, vård och omsorg, pensioner etc. Alla är varaktiga.
- Finansiering bör ske via skatthöjningar eller omprioriteringar, inte av framtida generationer
- Undantaget; omfattande, akuta insatser. Kan vara klokt att utjämna utgifterna något.
- Försvaret ett möjligt exempel idag, men jämfört med andra satsningar inte påfallande stora belopp.
 - Idag okänd, mer omfattande ökning kan motivera tillfällig avvikelse från överskottsmålet

Klimatpolitiska åtgärder kan vara skäl för förtida översyn

- Klimatåtgärder det bästa skälet. Temporära åtgärder – särskilt det kommande decenniet. Kan också bli för små om enbart nuvarande generation ska betala.
- Klimatomställningen behandlades inte explicit när beslut om ramverket togs.
- Rådets sammanställning tyder på mer begränsade belopp än väntat. Motiverar inte en förtida översyn. Men stor osäkerhet.
- Fördjupad analys behövs. Skulle kunna ge motiv för en förtida översyn.

Sammanfattande slutsatser

- Avvikelser från ramverket inger oro – hur är det med respekten?
- Sysselsättningen avgörande för offentliga finanser. Nu flera åtgärder som påverkar äldre. Viktigt med realistiska bedömningar och regelbunden uppföljning.
- Klimatomställningen kräver offentliga insatser, men sannolikt mindre än vad som antas i debatten.
- Argument för en förtida översyn av ramverket inte starka.
 - Klimatpolitiska åtgärder kan vara ett skäl, men mer analys behövs.

Kontakt

- Lars Heikensten, ordförande, 070-584 22 58, lars.heikensten@fpr.se
- Göran Hjelm, kanslichef, 08-453 59 88, goran.hjelm@fpr.se
- www.fpr.se
- info@fpr.se

Tack!

@finpolradet

www.fpr.se